

Araştırma / Original article**Aydın ilinde bir yıldaki çocuk ve ergen
adli olguların değerlendirilmesi**Hatice AKSU,¹ Sevcan KARAKOÇ DEMİRKAYA,² Börte GÜRBÜZ ÖZGÜR,³ Berk GÜN⁴**ÖZET**

Amaç: Aydın ilinde adli rapor istemi ile adli tıp ve çocuk ve ergen ruh sağlığı ve hastalıkları (ÇERSAH) polikliniklerine yönlendirilen tüm çocuk ve ergen adli olguların geliş nedenleri, sosyodemografik özellikleri, psikiyatrik tanıları, tedavi süreçleri, suç profili ile ilişkili özelliklerinin incelenmesi ve ilin bu yaş grubu için genel profilinin çıkarılması amaçlanmıştır. **Yöntem:** Bir yıl boyunca adli rapor istemi ile ÇERSAH ve adli tıp birimlerine yönlendirilen çocuk ve ergen adli olguların tümünün verileri geriye dönük olarak incelenmiştir. **Sonuçlar:** Toplam 272 olgunun %42.3'ü kız (s=115), %57.7'si erkek (s=157) olup yaş ortalaması 13.46±2.3 bulunmuştur. Tüm olgular suç türü veya gönderilme nedenine göre incelendiğinde 147 olgunun suça sürüklenme, 85 olgunun ise cinsel istismar mağduru olma nedeni ile gönderildiği saptanmıştır. ÇERSAH polikliniklerine gönderilen olgular içerisinde en sık gönderilme nedeninin cinsel istismar olduğu görülmüştür (s=85, %54.4). Suça sürüklenen 147 olgunun en sık hırsızlık (s=77, %52.4) ve yaralama (s=26, %17.7) suçları ile gönderildikleri belirlenmiştir. Cinsel istismar mağdurlarında en sık saptanan tanının travma sonrası stres bozukluğu olduğu saptanmıştır. Adli olguların %50.6'sına tedavi başlanmış olup yalnız %37.2'sinin tedavisini sürdürdüğü saptanmıştır. **Tartışma:** Çocuk ve ergen adli olguların bireysel ve ailesel özelliklerinin, başka bölgelerle olan farklılıklarının bilinmesi bu çocukların cinsel istismara maruz kalmaları ve suça sürüklenmeleri ile mücadelede ilk basamağı oluşturmaktadır. Bu çocukların topluma sağlıklı bireyler olarak kazandırılmasında psikiyatrik izleme ve tedavi sürekliliği için sağlık kurumları ve ilgili diğer birimler arasında işbirliği içerisinde yürütülecek yeni çalışmalara gereksiniminin olduğu düşünülmüştür. (Anadolu Psikiyatri Derg 2013; 14:369-377)

Anahtar sözcükler: Cinsel istismar, ergen, adli psikiyatri, çocuk psikiyatrisi, suç

**Evaluation of child and adolescent forensic cases
within one year in Aydın city, in Turkey****ABSTRACT**

Objective: The aim of this study was to investigate the features related with the referral reasons, sociodemographic features, diagnoses of mental disorders, treatment processes and criminal profiles of all the child and adolescent forensic cases who were referred to forensic medicine and child and adolescent psychiatry (CAP) clinics by judicial authorities to get forensic report in Aydın city as well as was to inference the general profile of this city for this age bracket. **Methods:** All the data from child and adolescent forensic cases referred to forensic medicine and CAP clinics throughout the year in order to be examined for a forensic report have been retrospectively analyzed. **Results:** One hundred and fifty of total 272 cases were female (42.3%) and 157 were male (57.7%) and the average age was determined as 13.46±2.3. All the cases were analyzed according to the crime types or referral reasons; 147 of them due to drifting into crime while 85 cases were referred due to sexual abuse.

¹ Yrd.Doç.Dr., ³ Arş.Gör.Dr., Adnan Menderes Üniv. Tıp Fak. Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları ABD, Aydın

² Uzm.Dr., Bakırköy Prof.Dr. Mazhar OSMAN Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim Araştırma Hastanesi, İstanbul

⁴ Uzm.Dr., T.C. Adalet Bakanlığı İzmir Adli Tıp Grup Başkanlığı, İzmir

Yazışma Adresi/Address for correspondence:

Yrd.Doç.Dr. Hatice AKSU, Adnan Menderes Üniv. Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları ABD, 09100 Aydın, Türkiye

E-mail: aksuhatice@yahoo.com

Geliş tarihi: 26.12.2012, Kabul tarihi: 03.09.2013 doi: 10.5455/apd.43501

Anadolu Psikiyatri Derg 2013; 14:369-377

*In the cases referred to CAP clinics, sexual abuse was the most populated reason with the number of 85 (31.6%). The most common referral reasons of the cases drifting into crime were theft and malicious injury with the numbers of 77 (52.4%) and 26 (17.7%) respectively among 147 cases. The most common mental disorder was the post-traumatic stress disorder among sexual abuse cases. Fifty percent point six of those cases have been initiated treatment however only 37.2% of the cases were detected as maintaining the treatment. **Conclusion:** The first step in the fight against child and adolescent forensic cases being sexually abused and drifted into crime is consciousness of the individual and familial characteristics of those children and the differences of these among other regions. New efforts which will be carried out in collaboration with health care institutions and other related departments are required in order to maintain psychiatric treatment and follow-up during the process of bringing those children to healthy individuals in society. (Anatolian Journal of Psychiatry 2013; 14:369-377)*

Key words: sexual abuse, adolescent, forensic psychiatry, child psychiatry, crime

GİRİŞ

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye göre 'Ulusal yasalarca daha genç bir yaşta reşit sayılma hariç 18 yaşın altındaki her insan çocuk sayılır'.¹ Türk Ceza Kanunu uyarınca da 18 yaşını doldurmamış kimse çocuk olarak tanımlanmaktadır.² Çocukların doğduğu andan 18 yaşına gelene kadar maruz kaldıkları veya işledikleri suçlar çocuk ve ergen adli raporların konusunu oluşturmaktadır.

Dünya Sağlık Örgütü çocuk istismarını, 'sorumluluk, güven ve yetenekle ilgili genel durumunda çocuğun sağlığına, yaşamına, gelişimine ve değerine zarar verebilen, fiziksel ve/veya duygusal kötü davranışı, ihmali, her türlü ticari çıkar için çocuğun kullanılmasını içeren davranışlar' olarak tanımlamıştır.³ Türkiye'de çocuk istismarı denince her ne kadar akla cinsel istismar gelse de, fiziksel istismar, duygusal istismar ve ihmâl de üzerinde durulması gereken diğer istismar türleridir. Türkiye'nin tümü hakkında fikir verecek tanımlayıcı bir çalışma bulunmamakla birlikte, fiziksel istismar sıklığının %30-35, cinsel istismar için %13 olduğu tahmin edilmektedir.⁴

Çocuk ve ergenlerin konu olduğu adli olayların sık rastlanan bir diğer nedeni de suça sürüklenen çocuklardır. Çocuk Koruma Kanunu'na göre suça sürüklenen çocuk, kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan veya işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik önlemine karar verilen çocuk olarak tanımlanmaktadır.⁵ Suça sürüklenen çocuklar için adli makamlarca en sık gönderilme nedeni çocuğun işlediği suçun hukuksal anlam ve sonuçlarını algılama veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin bulunup bulunmadığıdır.

Bu çalışmada Aydın ilinde bir yıllık süre içinde adli rapor istemiyle hem adli tıp, hem de çocuk ve ergen ruh sağlığı ve hastalıkları (ÇERSAH) uzmanlarına gönderilen tüm çocuk ve ergenlerin gönderilme nedenleri, sosyodemografik

özellikleri, psikiyatrik tanıları, tedavi süreçleri, suç türleri ile ilişkili özelliklerinin incelenmesi ve ilin bu yaş grubu için genel özelliklerinin çıkarılması amaçlanmıştır.

GEREÇ ve YÖNTEM

Çalışma için Adnan Menderes Üniversitesi Etik Kurulu'ndan onay alındıktan sonra Adnan Menderes Üniversitesi Hastanesi Adli Tıp ve Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları (ÇERSAH) Anabilim Dalı'na ve Aydın Devlet Hastanesi ÇERSAH Polikliniği'ne Temmuz 2011-Temmuz 2012 tarihleri arasındaki 12 aylık bir dönemde adli rapor düzenlenmesi amacı ile gönderilen 272 çocuk ve ergenin dosya verileri geriye dönük olarak incelenmiştir. İncelenen veriler adli raporlara konu olan çocuk ve ergenlerin sosyodemografik özellikleri, hangi olay nedeniyle gönderildikleri, adli mercilerce yanıt istenen sorunun içeriği, öncesinde ve/veya sonrasında rehabilitasyon yurtlarında kalıp kalmadıkları, olay öncesinde eski cinsel istismar ve/veya eski suç öyküsünün olup olmadığı, madde kullanım bilgileri, zeka düzeyleri, anne-babalarının sosyodemografik özellikleri, ailede suç öyküsü olup olmadığıdır. Ayrıca olayın olduğu ilçe, olguların eski psikiyatrik tanıları ve olay sonrasında konan psikiyatrik tanıları, olgulara tedavi başlama durumu ve sürekliliğinin sağlanıp sağlanmadığı araştırılmıştır. Psikiyatrik tanıları ÇERSAH uzmanları tarafından DSM-IV tanı ölçütlerine göre klinik görüşme ile konulmuştur.⁶

Adli tıp uzmanlarına gönderilen çocuk/ergenler sadece işlediği suçun hukuksal anlam ve sonuçlarını algılama veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin olup olmadığı yönünden veya beden sağlığı muayenesi açısından değerlendirilmiştir. ÇERSAH uzmanlarına yönlendirilen tüm olguların zeka düzeyleri ülkemizde norm çalışması yapılmış ve yaygın olarak kullanılan bir zeka testi olan WISC-R testi sonucuna ve klinik görüşe göre değerlendirilmiştir. Ruhsal muayenede zeka düzeyi normal olarak değer-

değerlendirilen olgulardan WISC-R testi istenmemiştir.

İstatistiksel değerlendirme

Olguların verileri SPSS 17.0 for Windows (SPSS Inc., Chicago, Illionis, USA) paket programı ile değerlendirilmiştir. Verilerin normal dağılıma uygunluğu Kolmogorov-Smirnov testi ile belirlenmiştir. Normal dağılıma uyan verilerde ortalama ve standart sapma değerleri kullanılmıştır. Nitel verilerin karşılaştırılmasında ki-kare testi kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0.001$ olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Aydın ilinde Temmuz 2011-Temmuz 2012 tarihleri arasında toplam 272 çocuk ve ergen adli olgu değerlendirilmiştir. Olguların yaş aralığı 4-19 (13.4 ± 2.28) arasında olup 115'i (%42.3) kız, 157'si (%57.7) erkektir. Olguların sosyodemog-

Tablo 1. Çocuk ve ergen olguların sosyodemografik özellikleri

Özellikler	Sayı	%
Cinsiyet		
Kız	115	42.3
Erkek	157	57.7
Yaş aralığı		
4-7	8	2.9
8-11	21	7.7
12-15	206	75.7
16-19	37	13.6
Kardeş sayısı		
0	25	9.2
1	64	23.5
2	61	22.4
3	42	15.4
4 ve daha fazla	80	29.4
Eğitim düzeyi		
Hiç gitmemiş	10	3.7
İlköğretimde	126	46.3
İlköğretimden terk	35	12.9
İlköğretim mezunu	45	16.5
Lisede	41	15.1
Liseden terk	14	5.1
Lise mezunu	1	0.4
Yurt öyküsü		
Var	32	11.8
Yok	124	45.6
Bilgi yok*	116	42.6

* Adli tıp polikliniğinde değerlendirilen hastaların yurt öyküsü sorgulanmamıştır.

rafik özellikleri Tablo 1'de sunulmuştur. Olguların anne-babaları ile ilgili bilgiler incelendiğinde 272 olgudan 23'ünün babasının, beşinin annesinin ölü olduğu öğrenilmiştir. Anne ve babaların yaş ortalamaları sırasıyla 39.7 ± 7.7 ve 45.5 ± 8.7 olarak saptanmıştır. Anne ve/veya babası yaşayan olguların anne-babalarının özellikleri Tablo 2'de sunulmuştur.

Tüm olgular suç türü veya gönderilme nedenine göre incelendiğinde 147 olgunun suça sürüklenme, 85 olgunun cinsel istismar mağduru olma nedeni ile gönderildiği saptanmıştır. ÇERSAH Poliklinikleri'ne gönderilen olgularda en sık gönderilme nedeninin cinsel istismar olduğu görülmüştür ($s=85$, %54.4). Suça sürüklenen 147 olgunun en sık hırsızlık ($s=77$, %52.4) ve yaralama ($s=26$, %17.7) suçları ile gönderildikleri belirlenmiştir. Suça sürüklenme ve cinsel istismar mağduru olma cinsiyete göre değerlendirildiğinde suça sürüklenme anlamlı olarak erkeklerde yüksek bulunmuşken, cinsel istismar mağduru olma kızlarda sık bulunmuştur ($p < 0.001$).

Adli makamlarca rapor istenen konular incelendiğinde:

- İşlediği suçun hukuksal anlam ve sonuçlarını algılama veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin olup olmadığı,
- Cinsel istismar sonucunda ruh sağlığının bozulup bozulmadığı,
- Cinsel veya fiziksel istismar sırasında kendisini savunabilecek durumda olup olmadığı,

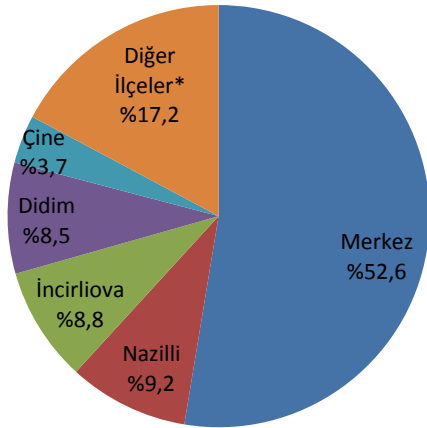
Tablo 2. Anne-babaların sosyodemografik özellikleri

Özellikler	Anne Sayı	Anne %	Baba Sayı	Baba %
Eğitim düzeyi				
Okuryazar değil	65	23.9	23	8.5
Okuryazar	34	12.5	41	15.1
İlkokul mezunu	123	45.2	147	54.0
Ortaokul mezunu	13	4.8	16	5.9
Lise mezunu	10	3.7	16	5.9
Üniversite mezunu	8	2.9	7	2.6
Bilgi yok*	19	7.0	22	8.1
İş durumu				
Çalışıyor	63	23.5	188	75.5
Çalışmıyor	204	76.5	61	24.4
Ailede eski suç				
Var	32	%11.8		
Yok	240	%88.2		

* Anne veya babası yaşamayanlarla ailesi eşliğinde getirilmeyen olgular.

- Söylediklerine mahkemede itibar edilip edilemeyeceği,
- Evlenmeye engel bir durum olup olmadığı sorularına yanıt arandığı görülmüştür.

Adli makamlarca gönderilen olguların 156'sına (%57.4) ÇERSAH uzmanlarınca, 116'sına (%42.6) adli tıp uzmanlarınca adli rapor düzenlenmiştir. İki yüz yetmiş iki olgudan 149'unun (%54.7) iddia edilen suçun hukuksal anlam ve sonuçlarını algılama veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin bulunup bulunmadığı sorulmuştur. Bu soruya yanıt olarak ÇERSAH uzmanlarına yönlendirilen 33 (%22.1) olgudan 22'sine (%66.6) bulunmadığı, altı (%18.1) olguya bulunduğu, beş (%15.1) olguya ise suçun hukuksal anlamını bildiği ancak sonuçlarını yönlendirme yeteneğinin olmadığı şeklinde rapor düzenlendiği görülmüştür. Adli tıp uzmanları tarafından değerlendirilen 116 olgunun hepsine (%100) suçun hukuksal anlam ve sonuçlarını algılama veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin bulunduğu şeklinde rapor düzenlenmiştir. Oranlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür ($p < 0.001$). Olguların ikisinin evlenmesine engel bir durumun olup olmadığının belirlenmesi, birinin söylediklerine mahkemede itibar edilip edilemeyeceğinin değerlendirilmesi ve birinin de velayet nedeni ile gönderildiği saptanmıştır.

Şekil 1. İlçelere göre adli rapor istem oranları

Tüm olguların yerleşim yerlerine göre dağılımı incelendiğinde büyük kısmının il merkezinden yönlendirildiği anlaşılmıştır. Aydın ilindeki çocuk ve ergen adli olguların ilçelere göre dağılımı Şekil 1'de gösterilmiştir.

Cinsel istismar mağdurlarının %87'sinin (s=74) kız cinsiyette oldukları saptanmış, bu olguların

Tablo 3. Cinsel istismar mağdurlarının sosyodemografik özellikleri

Özellikler	Sayı	%
Cinsiyet		
Kız	74	87.0
Erkek	11	12.9
Yaş aralığı		
4-7	5	5.9
8-11	12	14.1
12-15	50	58.8
16-19	18	21.2
Ruh sağlığı*		
Bozulmuş	51	60.0
Bozulmamış	25	29.4
Sonra karar verilecek	8	9.4
Eski istismar		
Var	12	14.1
Yok	73	85.9
Eğitim düzeyi		
Hiç gitmemiş	4	4.7
İlköğretimde	34	40.0
İlköğretimden terk	7	8.2
İlköğretim mezunu	24	28.2
Lisede	11	12.9
Liseden terk	4	4.7
Lise mezunu	1	1.2
Zeka düzeyi		
Normal	51	60.0
Sınır	19	22.4
Hafif	14	16.5
Orta	1	1.2
Aile yapısı		
Anne-baba birlikte	49	57.7
Anne-baba ayrı	18	21.2
Anne-babadan biri üvey	10	11.8
Anne-babadan biri ölmüş	8	9.4
Yurt öyküsü		
Var	17	20.0
Yok	68	80.0
Tedavi durumu		
Tedavi başlanmış	43	50.6
Tedaviyi sürdüren	16	37.2
Tedaviyi terk etmiş	27	62.7
Tedavi başlanmamış	42	49.4
Madde kullanımı		
Var	13	15.3
Yok	72	84.8

* Birine sadece olayın hukuksal anlam ve sonuçlarını algılama veya davranışlarını yönlendirme yeteneği sorulmuştur.

yaş ortalamasının 14.0 ± 2.3 olduğu ve %14.1'inin ($s=12$) öncesinde cinsel istismara uğramış oldukları öğrenilmiştir. Cinsel istismar mağduru olan 11 erkek olgunun ise yaş ortalaması 9.1 ± 3.5 olarak bulunmuştur. Cinsel istismara uğrayanların 51'inin (%60.0) zekasının normal olduğu, 19'unun sınır düzeyde, 14'ünün hafif ve birinin orta düzeyde zeka geriliğinin olduğu saptanmıştır. Cinsel istismar olgularının incelenen özellikleri Tablo 3'te sunulmuştur.

Madde kullanım oranı en yüksek oranda cinsel istismar mağduru olanlarda ve tedbir kararı ile gönderilenlerde saptanmıştır (%70.4). Uyuşturucu kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek, bulundurmamak suçundan gönderilen üç olguda da madde kullanım öyküsünün olduğu belirlenmiştir.

Cinsel istismar mağdurlarının ruh sağlığının bozulup bozulmadığı cinsiyete göre değerlendirildiğinde, kız olgularda ruh sağlığının bozulma oranı daha yüksek olsa da, istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($p < 0.427$).

Cinsel istismar ve tedbir kararı ile gönderilenlerin %26.3'ünde istismar öncesinde veya sonrasında rehabilitasyon yurdunda kalma öyküsünün olduğu görülmüştür. Yurtta kalan istismar olgularının bir kısmının yineleyen istismara uğramalarının yurttan kaçma sonrasında gelişmekte olduğu saptanmıştır.

Tüm olgulardan 25'i (%9.3) tedbir kararı için gönderilen olgulardan oluşmuştur. Tedbir kararı ile gönderilenler Çocuk Koruma Kanunu kapsamında danışmanlık ve/veya sağlık tedbiri için gönderilmiştir.

Suça sürüklenen çocuklar içinde hırsızlık suçundan gönderilenlerin %89.6'sı ($s=69$) erkek olgulardan oluşmuştur. Yağma, mala zarar verme ve cinsel istismar faili olan olguların tümünün erkek cinsiyette olduğu görülmüştür. Hırsızlık suçundan dolayı gönderilenlerin %27.2'sinde eski suç öyküsünün olduğu saptanmıştır. Suça sürüklenen çocukların eğitim durumları incelendiğinde, 78'inin ilköğretim öğrencisi, 25'inin lise öğrencisi, 20'sinin ilköğretim terk, 15'inin ilköğretim mezunu, beşinin lise terk olduğu, dördünün okula hiç gitmediği saptanmıştır. Suç türlerinin sayısı ve oranları Tablo 4'te sunulmuştur.

Cinsel istismar mağdurlarının istismar öncesi psikiyatrik tanıları incelendiğinde %22.4'ünde ($s=19$) davranım bozukluğu, %4.7'sinde ($s=4$) sel istismar öncesi psikiyatrik tanısının olmadığı görülmüştür. Cinsel istismar mağdurlarının cinsel depresyon, %2.4'ünde ($s=2$) anksiyete bozuk-

Tablo 4. Suça sürüklenen çocukların suç tipleri

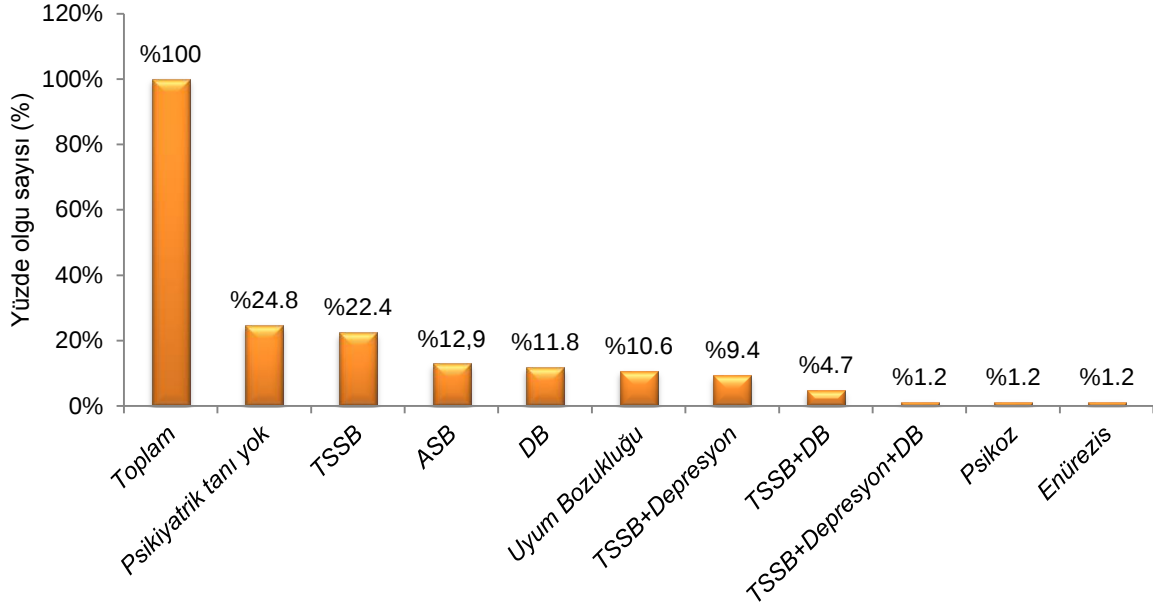
Suç türü	Sayı	%
Hırsızlık	77	52.4
Yaralama	26	17.7
Mala zarar verme	9	6.1
Yağma	9	6.1
Hakaret	9	6.1
Cinsel istismarda bulunma	5	3.4
Uyuşturucu maddeler ile ilgili suçlar	3	2.0
Öldürme	2	1.4
Diğer	7	4.8
Toplam	147	100.0

luğu saptanmıştır. Atmış olgunun (%70.5) cinsel istismar sonrası konan psikiyatrik tanıları Şekil 2'de sunulmuştur.

TARTIŞMA

Toplam nüfusu yaklaşık bir milyon olan Aydın ilinde bir yıllık süre içinde Adnan Menderes Üniversitesi Hastanesi Adli Tıp ve Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı'na ve Aydın Devlet Hastanesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Polikliniği'ne yönlendirilen çocuk ve ergen toplam adli olgu sayısı 272'dir. Yapılan benzer tanımlayıcı çalışmalar çalışmamızda olduğu gibi belirli bir bölgedeki tüm adli olgulardan çok, bir birime başvuran adli olgulardan oluşması nedeni ile olgu sayılarının karşılaştırılması güçtür.

Olgular adli rapor istemi ile gönderilme nedenlerine göre incelendiğinde, %31.6'sı cinsel istismar mağduriyeti nedeni ile gönderilmiştir. Türkiye'de yapılan çalışmalarda cinsel istismar mağduriyetini bildirilen oranlar arasında büyük farklar vardır. Köse ve arkadaşları cinsel istismar oranını %89, Gökten %15, Ayaz ve arkadaşları %54.9 olarak bulmuştur.⁷⁻⁹ Cinsel istismar çalışmaları arasındaki farklı oranlar her birimin örneklem havuzunu sadece kendisine yönlendirilen olgulardan oluşturmasına bağlı olabilir. Bu nedenle toplum temelli daha geniş örneklem grubunu içeren çalışmalara gereksinme vardır. Bu oranlar arasındaki farkın oluşmasında çalışmaların yapıldığı bölgelerin sosyokültürel özelliklerine bağlı olarak bildirim oranlarının da farklı olması rol oynamış olabilir. Türkiye'de cinsel istismar olgularının ruh sağlıklarının bozulup bozulmadığının değerlendirilmesi için ÇERSAH uzmanlarına; suça sürüklenen çocuklar için ise işlediği suçun hukuksal anlam ve sonuçlarını algılama veya davranışlarını yönlendirme yete-

Şekil 2. Cinsel istismar mağdurlarının istismar sonrası aldığı psikiyatrik tanıları

ASB: Akut stres bozukluğu, TSSB: Travma sonrası stres bozukluğu, DB: Davranım bozukluğu

neğinin bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi için adli tıp uzmanlarına yönlendirilme eğilimi vardır. Bu nedenle hem adli tıp, hem de ÇERSAH birimlerinin katıldığı çok merkezli çalışmaların yapılması ile daha güvenilir verilere ulaşılabileceği düşünülmüştür.

Tüm olguların dörtte üçünden fazlasının ailelerinin ilköğretim mezunu, okuryazar olmamalarının veya sadece okuryazar olmalarının ailenin eğitim düzeyi ile çocuk ve ergenlerdeki cinsel istismar mağduru olma veya suça sürüklenme arasında yüksek oranda bir ilişkinin olduğunu düşündürmektedir. Cinsel istismara karşı önemli koruyucu etkenlerden biri, ailenin bilgi sahibi olup uygun şekilde çocuğunu bilgilendirmesidir. Ancak eğitim düzeyi düşük aileler bu konular ile ilgili bilgi eksikliği nedeni ile çocuğun kendisini koruma eğitimini verememekte ve ailenin temel koruyucu işlevini aksamaktadır. Bu durum sadece istismara değil, çocukların suça sürüklenmesine de temel hazırlamaktadır. Ayaz ve arkadaşları çocuk ve ergen adli olguların anne-babalarının eğitim düzeylerini benzer olarak bulmuştur.⁹

Çalışmamızda ailede eski suç oranı %11.8 olarak bulunmuştur. Ailede suç öyküsünün olması çocuk ve ergenlerin suça sürüklenmesi için bir risk etkenidir.¹⁰ Çocuk büyürken model aldığı anne-babasının davranışlarını gelişiminin bir parçası olarak taklit etmekte ve çocuğun yaşam olaylarına karşı tepkilerini anne-babanın davran-

nışları etkilemektedir. Suç işlemenin normal algılandığı aile ortamında yetişen bir çocuğun suça sürüklenmesi durumunda, işlediği suçun anlamı ve sonuçlarını algılama yeteneğinin sağlıklı aile ortamında büyüyen çocuktan farklı olması kaçınılmazdır. Bir başka açıdan bakıldığında, işlediği suç nedeni ile ceza ve tutuk evinde olan anne-babanın temel koruyuculuk işlevini yerine getirememesi çocuğun suça sürüklenmesini kolaylaştırmaktadır.

Çalışmamızda cinsel istismar mağdurlarının 11'i (%12.9) erkek çocuklardır. Pınarbaşı ve arkadaşları Aydın ilinde 2003 yılı içinde erkeklerde cinsel istismar olgularını inceledikleri bir çalışmada, 18 yaş altında toplam 17 erkek çocuk cinsel istismar olgusu bildirmiştir.¹¹ Köse ve arkadaşlarının çalışmasında erkek çocuk oranı %33.8 saptanmış ve kız/erkek oranı iki olarak bulunmuşken, bizim çalışmamızda kız/erkek oranı altı bulunmuştur.⁸ Aydın'da cinsel suç ve suçluların profilini inceleyen Dirlik ve arkadaşları, cinsel istismara maruz kalan 554 olgudan 50'sinin (%9) erkek olduğunu bulmuştur.¹² Cinsel istismar mağduru olan erkek olguların oranının az olmasının olası nedenleri arasında toplum baskısı ve ahlaksal değerler nedeniyle adli makamlara yansımaması olabilir. Ailelerin erkek çocuklarını, eşcinsel olarak damgalanmasına veya imalar yapılmasına karşı korumak için bildirmekten kaçınması adli örneklem grubunda erkek olgu sayısının az olmasına yol açıyor.

olabileceği düşünülmüştür.

Çalışmamızda cinsel istismar mağduru olan kız olguların %78.8'i 16 yaşından küçük bulunmuştur. Santos ve arkadaşları cinsel istismar mağdurlarının %53'ünün 14 yaşından küçük olduğunu bildirmiştir.¹³ Türkiye'de adli tıp birimine başvuran cinsel istismar mağdurlarının değerlendirildiği Yıldırım ve arkadaşlarının yaptığı bir çalışmada, en fazla olgunun %45.8 oran ile 12-15 yaş grubunda yoğunlaştığı, Demirci ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada ise %56.3'ünün 14 yaşından önce cinsel istismara uğradığı belirtilmiştir.^{14,15} Olguların 14 yaşın altında yoğunlaşması, küçük yaş grubunun cinsel istismar için daha fazla risk altında olduğunu düşündürmektedir. Dirlik ve arkadaşları 1996-2001 yılları arasında Aydın ili için tüm yaş gruplarındaki olguların %77.3'ünün 18 yaşından küçük olduğunu, %56.7'sinin 15 yaş ve altında cinsel istismar mağduru olduğunu bildirmiştir.¹² Aydın ilinde daha önce yapılan çalışmalar ile çalışmamızın sonuçlarına bakıldığında, 18 yaşından küçük cinsel istismar mağdurlarının oranlarının benzer olması ve küçük yaş grubunda riskin daha fazla olduğunun görülmesi cinsel istismar hakkında farkındalığı artırma ve koruyucu önlemler açısından daha fazla çalışma gereksinmesini göstermiştir.

Cinsel istismar mağduru olan olgularda ruh sağlığının bozulup bozulmadığı adli makamlar tarafından en sık sorulan konulardan biridir. Çalışmamızda cinsel istismar mağduru olan olguların yarısından fazlasının ruh sağlığının bozulmuş olduğu yönünde rapor düzenlendiği belirlenmiştir. Bu olgulara en sık konulan tanının ise travma sonrası stres bozukluğu olduğu, bunu davranım bozukluğu, depresyon ve uyum bozukluğunun izlediği saptanmıştır. Yapılan çalışmalarda da benzer sonuçlar bulunmuştur.¹⁶⁻¹⁸ Mağdurların yaşadıkları olayı farklı yerlerde defalarca anlatmak zorunda kalmaları yaşadıkları travmanın etkisini artıran olumsuz bir durum olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca tüm cinsel istismar olgularının %50.6'sına tedavi başlanmış olup yalnız %37.2'sinin tedavisini sürdürdüğü saptanmıştır. Tedaviyi sürdürme oranının düşük olması düzenli olarak kontrollere gelmesi ile ilgili sağlık tedbirleri kararının alınması için geçen sürenin fazla olması veya bu kararın alınmamasından kaynaklanıyor olabileceği akla gelmektedir. Bu hastalarda erken dönemde psikiyatrik tedaviye başlanması ileriki dönemlerde ruhsal açıdan sağlıklı bireyler olabilmeleri için önemlidir. Dikkat çeken bir diğer konu, cinsel istismar mağdurlarının %42.4'ünde parçalanmış aile yapısı veya anne-baba kaybı olduğu

saptanmıştır. Parçalanmış aile yapısı, çocukların temel güven duygusunu sarsmakta olup yaşadığı ruhsal sorunlar, şefkat ve ilgi arayışı istismar için risk oluşturmaktadır. Diğer yandan bozulan aile bütünlüğü sosyal alanlardaki risklere karşı çocukların kontrolünü güçleştirmektedir.

İstismar mağdurlarının yarıya yakınının zeka düzeyinin sınır, hafif veya orta düzeyde geri olduğu saptanmıştır. Anne-babanın birlikte olmadığı veya çocuğun evlat edinildiği, çocuğun zeka düzeyinin normal sınırlarda olmadığı durumlar, çocuğun cinsel istismar mağduru olma olasılığı açısından risk etkenidir.¹⁹ Zihinsel kapasitesi normalin altında olan çocuklar yaşadıklarını ifade ederken sözlerine itibar edilmediği ve kendilerini koruma kapasiteleri yetersiz olduğu için, istismar eden kişiler tarafından daha sıklıkla mağdur edilmektedir. Çocuğun kendisine yapılan cinsel davranışı algılaması, bedenini koruması, yapılan dokunuşların iyi veya kötü olduğunu ayırt etmesi, cinsel olayı muhakeme etmesi ve gerektiğinde kendisini savunması, farkına varıp durumu bildirmesi için çocuğun algılama kapasitesinin ve kendini yönlendirmesinin gelişmiş olması gerekmektedir. Ailelerin çocuklarını basit cümlelerle bilgilendirmesi ve özellikle zihinsel engelli çocukların olduğu eğitim kurumlarında cinsel istismara karşı bilgilendirmenin küçük yaşlardan itibaren anlama kapasitelerine uygun düzeyde verilmesi riski azaltmada önemli görülmektedir.

Cinsel istismar mağduru olarak gelen olguların %14.1'inin önceden cinsel istismara uğradıkları öğrenilmiştir. Cinsel istismar öyküsünün olmasının yeniden cinsel istismara uğrama için risk etkeni olduğu bilinmektedir.²⁰ Bu nedenle olguların yineleyen istismara uğramalarını engellemek için gerekli önlemlerin alınması ve düzenli psikiyatrik tedavilerinin sağlanması önemli görülmektedir.

Suçla sürüklenen olguların yarısından fazlasının hırsızlık suçu faillerinden oluştuğu görülmüştür. Türkiye'de yapılan benzer bazı çalışmalarda suçla sürüklenen çocuklardaki en sık suç türünün çalışmamızdaki gibi hırsızlık olduğu bulunmuştur.^{7,21-23} Ayaz ve arkadaşları Sakarya'da suçla sürüklenen çocuklarda en sık suç türünü mala ve kişiye zarar verme olarak bulmuştur (%56.9).⁹ Hırsızlık nedeniyle gönderilen her üç olgudan birinde eski suç öyküsünün olmasının bu çocukların rehabilitasyonu konusundaki uygulamaların yeterli olmadığını düşündürmektedir. Çalışmamızda da diğer çalışmalardakine benzer şekilde suçla sürüklenen çocuklarda erkek cinsiyet egemenliği gözlenmektedir.^{7,9,23}

Suçta sürüklenen çocuklar için adli makamlarca sorgulanan konulardan biri, işlediği suçun hukuksal anlam ve sonuçlarını algılama veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin bulunup bulunmadığıdır. Çalışmamızda dikkat çekici ve üzerinde düşünülmesi gereken bir konu da adli tıp uzmanlarının ve çocuk psikiyatrisi uzmanlarının bu soruya verdikleri yanıtta anlamlı farklılıktır ($p<0.001$). ÇERSAH uzmanları kendilerine yöneltilen bu soruya %66.6 oranında işlediği suçun hukuksal anlam ve sonuçlarını algılama veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin bulunmadığı şeklinde yanıt vermişken, adli tıp uzmanları tamamına yakını işlediği suçun hukuksal anlam ve sonuçlarını algılama veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin bulunduğu şeklinde yanıt vermiştir. Bu disiplinler arası tıbbi kanının farklılığı, çocuğun ayrıntılı ruhsal durum muayenesinin ve içinde bulunduğu gelişim döneminin değerlendirilmesindeki farklılıktan kaynaklanıyor olabilir. Çocuk ve ergen ruh sağlığı alanında çalışan hekimler değerlendirme için aileden ve okuldan da bilgi almakta ve çocuk/ergenin yaşadığı sosyokültürel yapının etkilerini, akranları ve diğer bireylerle kurduğu ilişkileri incelemektedir. Ayrıca çocuğun önceki gelişim basamakları hakkındaki bilgiler ışığında çocuğun olası ruhsal tanıılarını belirlemeye çalışmakta ve çocuğun suça sürüklenmesinde bu verilerin ne kadar etkili olduğunu dikkate almaktadır. Bu nedenle çocuk ve ergen olgular değerlendirilirken ÇERSAH ve adli tıp uzmanlarının birlikte çalışması ile bu tıbbi kanı farklılığı en aza indirilebilir.

Çalışmamızda cinsel istismar davranışı gösteren beş ergen olgunun, işledikleri suçun hukuksal anlam ve sonuçlarını algılama veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin bulunup bulunmadığının incelenmesi amacı ile yönlendirildiği görülmüştür. Erdoğan ve arkadaşları çocuk ve ergenlere cinsel tacizde bulunan kişilerin karakteristik özelliklerini inceleyen çok merkezli bir çalışmada ergen yaş grubunun

yoğunlukta olduğunu saptamıştır.²⁴ Çalışmamızda cinsel istismar davranışı gösteren olgu sayısının az olması adli birimlerce bu çocukların ceza ehliyetinin belirlenmesi açısından ÇERSAH ve adli tıp polikliniklerine daha az yönlendirilmiş olmasından kaynaklanmış olabileceğini düşündürmüştür. İstismar zanlılarının özelliklerini sorgulamamış olmamız çalışmamızın kısıtlılıklarındandır.

Sonuç olarak, cinsel istismar mağduru çocuk ve ergenlerin ruh sağlığının bozulup bozulmadığının değerlendirilmesi aynı şekilde suça sürüklenen çocukların değerlendirilmesi ÇERSAH uzmanları tarafından yapıldığında, adli kararlar oluşturulurken yaş dönemine özgü ruhsal süreçleri ve sosyokültürel özellikleri dikkate alan daha kapsamlı değerlendirmeye izin verecektir. Ruh sağlığı bozulmuş olan olguların düzenli psikiyatrik tedavilerinin ve kontrollerinin sürdürülmesinde ilgili kurumların eşgüdümü bir şekilde çalışmasının sağlanması önemlidir.

Çalışmamız her ne kadar Aydın ilindeki birden çok merkezin katılımı ile gerçekleştirilmiş olsa da, ilçe devlet hastanesi psikiyatri polikliniklerinde değerlendirilmiş olan olgular ile mahkemeye herhangi bir adli tıp veya ÇERSAH birimine gönderilmeyen olguları kapsamaması nedeniyle tüm çocuk/ergen adli olguların değerlendirilememiş olması bu çalışmanın sınırlılıklarındandır. Bir başka kısıtlılık, çalışmamızda psikiyatrik tanı için yapılandırılmış görüşme yöntemlerinin kullanılmamış ve tüm olgulara standardize zeka testi uygulanmamış olması çalışmanın kısıtlılıklarındandır. Ülkemizdeki çocuk ve ergen adli olguların genel profili hakkında yorum yapılabilmesi için farklı illerin ve merkezlerin katılımı ile multidisipliner olarak daha fazla olguyu kapsayan örneklem grubu ile yapılacak, yapılandırılmış görüşme tekniklerinin ve standardize ölçeklerin kullanıldığı çalışmalara gereksinme vardır.

KAYNAKLAR

1. *Çocuk Hakları Sözleşmesi*. T.C. Resmi Gazete, 27 Ocak 1995, sayı:22184.
2. *Türk Ceza Kanunu*. T.C. Resmi Gazete, 26 Eylül 2009, sayı:5237.
3. Report of the Consultation on Child Abuse Prevention, 29-31 March 1999. Geneva, Switzerland: World Health Organization, 1999. Document WHO/HSC/PVI/99.1
4. Şahin F. Fiziksel istismar. FÇ Çetin ve ark. (Eds.), *Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Temel Kitabı*. Ankara: Hekimler Yayın Birliği, 2008, s.462-469.
5. *Çocuk Koruma Kanunu*. T.C. Resmi Gazete, 15 Temmuz 2005, sayı:5395.
6. *Amerikan Psikiyatri Birliği. Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabı (DSM-IV)*, dördüncü baskı. E Köroğlu (Çev. Ed.), Ankara: HYB, 1994.

7. Gökten ES. 2009-2011 yılları arasında bir devlet hastanesinde çocuk psikiyatrisi polikliniğine yönlendirilen adli olgular. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi* 2011; 18:105-116.
8. Köse S, Aslan Z, Başgül ŞS, Şahin S, Yılmaz Z, Çıtak S, ve ark. Bir eğitim ve araştırma hastanesi çocuk psikiyatrisi polikliniğine yönlendirilen adli olgular. *Anadolu Psikiyatri Derg* 2011; 12:221-225.
9. Ayaz M, Ayaz BA, Soyulu N. Çocuk ve ergen adli olgularda ruhsal değerlendirme. *Klinik Psikiyatri* 2012; 15:33-40.
10. İçli T. Kriminoloji. Ankara: Bizim Büro Basımevi, 2001.
11. Pınarbaşı RDT, Özkök MS, Katkıcı U, Erel Ö, Dirlik M. Aydın'da erkeklerde cinsel istismar. *Adli Tıp Bülteni* 2003; 8:41-47.
12. Dirlik M, Özkök MS, Katkıcı U, Erel Ö. Aydın'da cinsel suç ve suçluların profili. *Adli Tıp Bülteni* 2002; 7:97-104.
13. Santos JC, Neves A, Rodrigues M, Ferrao P. Victims of sexual offences: medicolegal examinations in emergency settings. *J Clin Forensic Med* 2006; 13:300-303.
14. Yıldırım A, Çetin İ, Din H. Evaluation of cases with claims of sexual abuse referred to service of forensic medicine in a university hospital. *Cumhuriyet Med J* 2011; 33:61-69.
15. Demirci Ş, Doğan HK, Erkol Z, Deniz İ. Konya'da cinsel istismar yönünden muayenesi yapılan çocuk olguların değerlendirilmesi. *Türkiye Klinikleri J Foren Med* 2008;5:43-49.
16. Paolucci EO, Genuis ML, Violato C. A meta-analysis of the published research of the effects of child sexual abuse. *J Psychol* 2001; 135:17-36.
17. Ozbaran B, Erermis S, Bukusoglu N, Bildik T, Tamar M, Ercan ES, et al. Social and emotional outcomes of child sexual abuse: a clinical sample in Turkey. *J Interpers Violence* 2009; 24:1478-1493.
18. Bahali K, Akçan R, Tahiroglu AY, Avci A. Child sexual abuse: seven years in practice. *J Forensic Sci* 2010; 55:633-636.
19. Finkelhor D. Risk factors in the sexual victimization of children. *Child Abuse Negl* 1980; 4:265-273.
20. Fergusson DM, Horwood LJ, Lynskey MT. Childhood sexual abuse, adolescent sexual behaviors and sexual revictimization. *Child Abuse Negl* 1997; 21:789-803.
21. Bayındır N, Özel A, Köksal E. Çocuk suçluluğu demografisi: Kütahya şehri örneği. *Polis Bilimleri Dergisi* 2007; 9:95-108.
22. Bilginer Ç, Hesapçioğlu ST, Kandil S. Bir üniversite hastanesine adli psikiyatrik muayene amacıyla gönderilen çocuk ve ergenlerin değerlendirilmesi. *Türkiye Klinikleri J Foren Med* 2012; 9:20-27.
23. Gökçen C, Dursun OB. Bir eğitim hastanesi çocuk psikiyatri birimine gönderilen adli olguların incelenmesi. *Düşünen Adam* 2012; 25:238-243.
24. Erdoğan A, Tufan E, Karaman MG, Atabek MS, Koparan C, Özdemir E, ve ark. Türkiye'nin dört farklı bölgesinde çocuk ve ergenlere cinsel tacizde bulunan kişilerin karakteristik özellikleri. *Anadolu Psikiyatr Derg* 2011; 12:55-61.